

Geloven in Vrede

Alles ervaar ik als moslima, vrouw en allochtoon

Interview met Sahar Noor

Mijn eerste vraag is of Sahar zich aan ons wil voorstellen.

“Ik ben Sahar Noor, 26 jaar oud en promovendus aan de Radboud Universiteit in Nijmegen. Daarvoor heb ik journalistiek gestudeerd. Thema’s die me bezighouden zijn vrouwenrechten, de positie van vrouwen, godsdiensten, maatschappijen: alle aspecten van de samenleving. En ik strijd voor rechtvaardigheid voor ieder mens en probeer dat te doen in mijn dagelijks leven. Voor mij is dit mijn levensdoel.”

Hoe is dat levensdoel bij jou ontstaan?

Dat heeft te maken met waar je geboren bent, hoe je opgroeit en je ziet dat er verschillen zijn tussen jou en andere kinderen. Als kind wist ik dat ik goed gekleed werd, dat mama goed voor me zorgde, dat ik goed werd opgevoed, dat ik mijn eten kreeg en op tijd naar bed ging. En dat ik daarvoor ook mijn tanden had ge-poetst. Als vijfjarige zag ik dat dit niet zo was voor alle kinderen. Ik zat op de basisschool met kinderen die het minder goed hadden en die op sandaaltjes naar school kwamen, zonder pennen, potloden of schriftjes. We zaten samen in een klas, studeerden samen en ik zat daar met mijn mooie tas en spullen. De juf vertelde ons hetzelfde, we speelden gezellig met elkaar maar er was een soort klassenverschil. Ze hadden ongekamde haren en waren minder verzorgd, waren altijd snotterig, vaker ziek, zagen er mager uit. Ik vond dat heel sneu en snapte niet waarom dat zo was, maar ontdekte dat ze arm waren. Dat er een kloof was, terwijl wij niet echt rijk waren. Na school gingen we spelen in de speeltuin, die wij in

Afghanistan hadden. Maar deze kinderen moesten aan het werk voor een paar centen of handgemaakte spullen verkopen. Ze waren bezig hun familie te onderhouden, terwijl ik met vrienden en vriendinnen aan het fietsen was en hen tegenkwam.

Bij mij is dus als kind al het besef ontstaan dat er iets niet goed zat: tussen kinderen onderling en tussen jongens en meisjes. Ik had het getroffen en wilde weten waarom er verschillen waren. Ook zag ik hoe vrouwen met baby’s bedelden en hoe mijn moeder aan arme mensen geld gaf. Dat alles raakte me zeer en ik wilde er wat aan doen.

De eerste mogelijkheid daartoe leek de journalistiek: ik groeide op met de klanken van de Big Ben want mijn moeder luisterde dagelijks uren naar de BBC. Ik vroeg haar wat dit allemaal voorstelde en ontwikkelde daarna het idee om journaliste te worden en onrecht aan de orde te gaan stellen. En toen ik 15 jaar later in Nederland was, heb ik de opleiding tot journalist gevolgd. Maar ik ontdekte dat

het in Nederland allemaal wel goed zat en er weinig echte misstanden aan de orde te stellen waren. Tijdens een opleiding religiewetenschappen heb ik me gespecialiseerd in de Islam en wilde iets voor/met vrouwen gaan doen.

Ik stelde me een aantal vragen:

- hoe komt het dat sommige vrouwen het minder goed hebben dan andere vrouwen.
- hoe komt het dat allerlei mensen het zwaar hebben en ik het goed heb.
- hoe komt het dat vrouwen vaak een mindere positie hebben binnen de islamitische gemeenschap?

Ik zag overal onrechtvaardigheid en vroeg me af: waarom? We zijn als mensen allemaal gelijk maar tradities en culturen belemmeren vrouwen sterk. Toen ik

nog geen Nederlandse was zag ik alleen mijn eigen stuk, de positie van vrouwen in Afghanistan. Daarna zag ik ook de verschillen tussen Nederlandse en Afghaanse vrouwen en tussen Afghaanse vrouwen onderling. Mijn eigen moeder is een geëmancipeerde vrouw maar hoe komt het dat andere Afghaanse vrouwen zo'n ander leven leiden? Altijd de vrouw van, de moeder van, de dochter van, verlengstuk van iemand anders.

Waarom iemand niet zien met haar eigen capaciteiten en persoonlijkheid en kwaliteiten? Waarom stond de reproductie voorop? Zelf had ik veel vrijheid om me te ontwikkelen, ik mocht sporten en had mogelijkheden die voor een puber belangrijk zijn. Maar andere meiden hadden die niet. Ik zag dat onder Turkse,

Marokkaanse en Afghaanse vrouwen. Weer bleek ik voorrechten te hebben. Ook mijn denken werd nooit begrensd en ik kon filosoferen over wat ik zou willen. Tot op de dag van vandaag worden meisjes beperkt: fysiek en geestelijk. Beperkingen die leiden tot alleen verantwoordelijk zijn voor gezin, huishouden en dienstbaar zijn aan je man. En ik zag dat dit soms ook nog voorkomt onder Nederlandse vrouwen.

Kun je vertellen wat jouw onderzoek gebracht heeft?

Ik ben nu een half jaar bezig en heb nog drieënhalve jaar de tijd. Mijn onderzoek richt zich op Nederlandse en Belgische moslima's met de vraag hoe zij de Islam een vrouwelijke vorm, een vrouwelijk gezicht geven.

Ze gaan heel bewust met de Islam om, zijn qua onderwijs en educatie op gelijk niveau met mannen. Daardoor kunnen ze zich zelfstandig verdiepen in de normatieve en heilige bronnen van de Islam zonder mannelijke beperkingen. Ze verdiepen zich in hun positie, en ontdekken dat de Islam hen veel goeds brengt. En dat patriarchale interpretaties van Koran, hadiths en soenna van de profeet, maken dat ze niet kunnen zijn wie ze zijn. Een afgeleide van de man, een soort defect model, dat altijd onder het gezag van een man moet zijn. Terwijl God eerst de man schiep en daarna dacht ik maak een verbeterde versie! De man was in feite een testmodel. Wat mij boeit en waarom ik dit onderzoek doe, is hoe vrouwen vanuit dezelfde heilige teksten hun positie claimen. Hoe emancipatie en feminisme reële mogelijkheden zijn en ze de profeet als eerste feminist benoemen in zijn tijd.

Ik wil weten hoe vrouwen mét of zónder man leven en wat de genderaspecten zijn. Ook wil ik weten hoe de islam binnen de Europese grenzen wordt beleefd.

Wat boeit jou in jouw onderzoek op dit moment het meest?

Het valt me op dat de vrouwen heel selectief bezig zijn: het geloof heeft zich geïndividualiseerd en gesecculariseerd. Werd het geloof vroeger van de wieg tot het graf door de gemeenschap bepaald, nu kunnen vrouwen zelf achterhalen wat de Koran, de hadith*, de ulama* of geleerden zeggen. Ze zijn niet meer afhankelijk, kunnen over hun positie nadenken en het hoeft niet altijd iets collectiefs te zijn. *Vrouwen die in Nederland en België zijn opgegroeid, hebben een andere beleving van de Islam, ze gebruiken diverse elementen zoals je met stukjes stof Patchwork maakt. Daarmee brengen ze een ontwikkeling in kaart, dat ze zelf bepalen wat uit het geloof voor hen van belang is en toepasbaar is.* De vrouw kan er dus voor kiezen een hoofddoek op te doen en vijfmaal per dag te bidden en daarnaast te zeggen dat het niet verboden is als vrouw te werken, carrière te maken en dat de islam het verboden heeft te worden uitgetrouwde. En zo kan er ook een vrouw zijn die geen hoofddoek draagt, maar geen gebed overslaat om haar devotie naar Allah te tonen. Ook wordt het besef bij mij steeds duidelijker dat de Islam een geloof is zonder bemiddelaar. Ik heb geen Jezus of heilige Geest nodig of de kerk maar ik kan in een 1:1 relatie staan.

Ik wil nog een ding noemen voor ik het vergeet. Heel veel islamitische feministen zetten vraagtekens bij het vers in de

Koran waarin staat: “*God zal naar aanleiding van je devotie, godsvrees en vroomheid jou op de dag des oordeels beoordelen.*”

Wat je onderzoekt, is dus ook erg verbonden met je eigen religiositeit?

Zo is het niet begonnen maar zo wordt het steeds meer. Alles wat ik nu lees, onderzoek en meemaak zet me weer aan het denken. Tegen mijn begeleiders heb ik gezegd dat ikzelf mijn beste onderzoeksgroep ben omdat ik zelf heel erg de diepte in ga. Alles ervaar ik als moslima en vrouw en allochtoon en ik kan me mede daardoor goed inleven in de vrouwen die ik interview. Maar omdat ik ook geleerd heb objectief te zijn als onderzoeker, blijft mijn werk wetenschappelijk.

Naast je drukke bestaan als onderzoeker ben je ook maatschappelijk actief?

Binnen de Afghaanse gemeenschap leid ik vaak debatten, op internationale vrouwendagen ben ik druk en ik zou veel meer willen doen. Maar ik heb een volledige baan en dat brengt beperkingen met zich mee. Ik heb veel contacten in de nederlandse maatschappij waardoor ik op allerlei plekken actief ben. Als journaliste ben ik ook nog bezig en werk mee aan websites. Ik reageer als er iets gebeurt in de multiculturele samenleving. En ik wil vooral jongere vrouwen, zoals mijn nichtjes, aansporen mogelijkheden die er zijn te gebruiken en niet alleen bezig te zijn met alles wat ze met hun computer kunnen doen. Meld je aan bij een vrijwilligersorganisatie, een vereniging of Amnesty International, doe iets in en aan de maatschappij. En als je een baantje zoekt kijk dan niet alleen waar je het

meest kunt verdienen maar ook waar je een zinnige bijdrage kunt leveren die verder gaat dan geld. En dat staat ook nog beter op je Curriculum Vitae! Ook wil ik jongeren stimuleren om kritisch in een multiculturele samenleving te staan en zich ook bewust te zijn van eigen (voor)oordelen.

Ik wens ze toe dat ze vanuit idealen willen gaan leven en zal ze daartoe aanmoedigen.

Het boeit me hoe het emanciperen zo in jouw bloed zit dat je er als vijfjarige al mee bezig was en nu moslima's van alle leeftijden er mee wil beïnvloeden.

Ja, ik kan gewoon niet anders en ga door. Misschien wil ik wel als genderspecialist vanuit de Verenigde Naties in Afghanistan gaan werken of bij een Ministerie van Vrouwenzaken in Afghanistan. Dit wil ik gaan doen als ik 40 ben en kinderen heb en alles wat ik dan in mijn leven heb geleerd daar in de praktijk gaan brengen.

Kun je deze genderontwikkelingen in je drukke leven allemaal bijhouden?

Ja, onder andere door een abonnement op Opzij, het volgen van de Vrouwenraad van de VN en wat er op overheidsniveau en bij de Verenigde Naties momenteel gebeurt. Ook werkte ik een jaar bij het expertisebureau Elan (destijds Enzovoort) en houd ik hun ontwikkeling in Gelderland bij. Daar ontmoette ik vrouwen die al veel jaren van emancipatie achter de rug hadden en die me moed inspraken. Als ik dan verzuchtte dat de emancipatie van moslima's zo lang duurt, memoreerde mijn directrice bijvoorbeeld hoeveel jaren de katholieke vrouwen erover hebben gedaan.

Gender komt ook steeds meer aan de orde in de vredesbeweging en mannen als bondgenoten. Zou je ons adviezen willen geven?

Gender is complex en omvat ook mannen. Je hebt mannen nodig om een gelijkwaardige wereld te creëren, je kunt niet om mannen heen. Ze zijn niet je vijanden, hoewel er altijd mannen zijn die zich bedreigd voelen als vrouwen zich ontwikkelen en hoge posities bemachtigen, maar velen willen je steunen. Natuurlijk is er wel de invloed vanuit bepaalde culturen en religies maar daarin zijn veranderingen mogelijk. Zeker in ontwikkelingslanden (en onder groepen met sterke binding met een ontwikkelingsland) is de rol van mannen belangrijk om daar ruimte voor te maken.

Ook moeten we goed zien wat we met emancipatie beogen: als je van vrouwen mannen gaat maken, schiet je ook je doel voorbij. En daar schiet niemand iets mee op. Of als je wel veel tijd en subsidies aan projecten voor vrouwen besteedt, maar vervolgens niets met en voormannen doet.

Wat geef je ons als vrouwenvredesbeweging mee?

Vooraf doorgaan met jullie werk. Ik vind jullie moedig dat jullie steeds blijven doorgaan met jullie werk voor rechtvaardigheid en vrede en probeer de jongeren er meer bij te betrekken.

Hoe zouden we dat kunnen doen?

Ik denk dat je moet zoeken naar raakvlakken met de jonge vrouwen en ik denk dat vrouwensolidariteit het best gerealiseerd kan worden door politieke solidariteit, vooral links. Dan bereik je vrouwen van alle leeftijden en krijg je ook steun van een grote groep die je anders niet hebt.

Dit antwoord van Sahar zet me nogal aan het denken want een recent programma over Dolle Mina gaf aan dat de groep die “gewonnen” had, degene was die op vrouwenrechten inzette. En niet de groep die het via de linkse politiek wilde aanpakken.

Als ik dit aan Sahar vertel, zegt ze dat we een activistische politieke achtergrond moeten creëren.

Sahar gaat het programma zien over Dolle Mina en ik ben nog niet uitgedacht over haar voorstel.

Ik vond het heerlijk om met Sahar in gesprek te zijn en kijk met belangstelling uit naar de voortgang van haar onderzoek.

Lineke Schakenbos

- * *Hadith: overleveringen, dat wat verteld wordt*
- * *De ulama: geleerden*
- * *Soena: aanbevelingen*